

10. Юнг К. Об архетипах коллективного бессознательного. *Архетип и символ*. URL: <https://avidreaders.ru/download/arhetip-i-simvol.html?f=pdf> (Last accessed: 20 January, 2020).
11. Archetype. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/archetype> (Last accessed: 30 December, 2019).
12. Bala, C. Christine. Jonathan Culler and Literary Competence. 2000. URL: https://thesouthportschool.instructure.com/courses/185/files/4740?module_item_id=12542 (Last accessed: 17 January, 2020).
13. Cirlot, J.E. A Dictionary of Symbols. Online. URL: https://www.academia.edu/7141304/A_Dictionary_of_Symbols_J.E._Cirlot_ (Last accessed: 14 December, 2019).
14. Definition and Selection of Competencies (DeSeCo). URL: <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/definitionandselectionofcompetenciesdeseco.htm> (Last accessed: 12 January, 2020).
15. Denham, Robert D. Northrop Frye, Critical Method. A Website Dedicated to Northrop Frye. URL: <https://macblog.mcmaster.ca/fryeblog/critical-method/theory-of-modes.html> (Last accessed: 6 January, 2020).
16. Gayathri, S. Developing Literary Competence – The Role of Reading: Implications for Classroom Teaching. *Language in India. Strength for Today and Bright Hope for Tomorrow*. Vol. 12. 9 September 2012. URL: <http://www.languageinindia.com/sep2012/gayathriliterarycompetencefinal.pdf> (Last accessed: 17 January, 2020).
17. Hapsari, A. Literary Competence for the Teaching of Literature in Second Language Educational Context. *Journal of English and Education*. 2016. 5. 29–36. DOI: 10.20885/jee.vol5.iss1.art210.20885/jee.vol5.iss1.art2. (Last accessed: 8 January, 2020).
18. Jewett, S.A White Heron. URL: <http://public-library.uk/ebooks/105/91.pdf> (Last accessed: 10 December, 2019).
19. Oltra-Albiach, M., Pardo Coy, R. Encouraging to Read: a Proposal to Improve Reading Comprehension and Literary Competence in University Students. *Sociálno-Ekonomická Revue*. 2018. No. 02. P.54-57. URL: <https://fsev.tnuni.sk/revue/archive/REVUE-2018-02.pdf> (Last accessed: 7 January, 2020).
20. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/word/Sylvia> (Last accessed: 15 December, 2019).
21. Routledge Dictionary of Literary Terms / ed. By Peter Childs, Roger Fowler. London, New York: Routledge, 2006. URL: https://www.uv.es/fores/The_Routledge_Dictionary_of_Literary_Terms.pdf (Last accessed: 4 January, 2020).
22. Witte, Th., Rijlaarsdam, G., Schram, D. An empirically grounded theory of literary development. Teachers' pedagogical content knowledge on literary development in upper secondary education in the Netherlands. (Special issue guest edited by Irene Pieper & Tanja Janssen). L1 – Educational Studies in Language and Literature, 2012. No. 12, P. 1 – 33. URL: https://www.researchgate.net/publication/242278086_Two_empirical_studies_to_describe_the_variation_in_the_literature_curriculum_and_the_development_of_literary_competence_in_upper_secondary_education_in_the_Netherlands (Last accessed: 20 January, 2020).

УДК 811.111: 81'373.611

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.11>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF PREFIXAL VERBS RESEARCH IN MODERN ENGLISH

Дудок А.Р.,

orcid.org/0000-0002-6906-0672

аспірант кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка

Стаття присвячена методиці дослідження префіксального способу творення дієслова англійської мови, зокрема виокремленню його інваріантного значення у системі мови та низки елементарних смислів – сем, які виконують функції семантичних диференційних ознак у системі мовлення. Основними задіяними методами для дослідження префіксальних дієслів є спосіб словотворення у структурному та семантичному вимірах, компонентний аналіз та аналіз словникових дефініцій. Застосована методика значення – смисл – уможливила розмежування декількох різнопланових компонентів інваріантного значення в системі мови та змінного компонента в мовленні. Теоретичне і практичне значення механізму утворення різних смислів префіксального дієслова полягає у виявленні семантичного інваріанта та його ролі у породженні кожного наступного смислу. Розкриття чинників породження різних смислів префіксального дієслова лежить в його узагальнюючій природі, творчому поєднанні процесу мислення.

Можливість утворення різних кількісно-якісних комбінацій одних сем та нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова, а постійне й одночасне функціонування усіх сем інваріантного значення обмежує можливості творення його смислів.

Англійські префіксальні дієслова сфери гуманітарних наук характеризуються семантичними явищами полісемії, синонімії й антонімії, які зумовлюються специфікою сучасної англомовної термінології та стиранням у фаховій мові чіткої межі між загальнолітературною лексикою і лексикою спеціального призначення. Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що у сучасній англійській мові спостерігається тенденція до зменшення ролі романських і зростання питомої ваги германських дієслівних префіксів. У статті зроблено висновок про те, що смисл префіксального дієслова – це результат творчого акту мислення, тобто об'єднання двох різнопланових семантичних компонентів – змінного маркованого члена семантичної опозиції із плану синтагматики мовлення і його маркера інваріантного значення із парадигматичного плану мови.

Ключові слова: префіксальні дієслова, інваріантне значення, смисли, структурно-семантичний аналіз, компонентний аналіз, методика «значення – смисл», диференційна сема, германські та романські дієслівні префікси, семантична опозиція.

The article is devoted to the method of studying the prefixal verb in English, particularly the isolation of its invariant value in the language system and a number of elementary sema – senses, which function as semantic differential features in the speech system. The main methods are involved in the study of prefixal verbs including the method of word formation in structural and semantic dimensions, componental analysis and analysis of vocabulary definitions. The applied technique of meaning – sense is made it possible to distinguish several diverse components of the invariant value in the language system and the variable component (meaning) in speech. Both the theoretical and practical meanings of the mechanism's different senses formation in the prefixal verb applies to identification of the semantic invariant. It's role in the generation of every subsequent meaning has been also clarified. Revealing the factors of the different meanings' prefix verb generation lies both in its generalized free - flowing nature and the creative combination of the thinking process. The possibility of formation different quantitative and qualitative combinations in one family and the neutralization of others, increases the meaning- prefix verb's forming power and conversely the constant simultaneous functioning of all invariant values that limits the possibility of it's meanings' creating.

English prefixal verbs of the humanities are characterized by semantic phenomena in polysemy, synonymy and antonymy, which conditioned by the peculiarity of modern English terminology and the promotion of a clear boundary in the professional language between general vocabulary and lexicon. The analysis of empiric material has shown that there is a tendency to diminish the role of Romance and to increase the proportion of German verb prefixes in modern English. The article summarises the meaning of the prefix verb as the result of a creative act thinking, that is, the combination of two diverse semantic components: a variable labeled member of the semantic opposition in the plan of speech that is syntagmatics and its invariant meaning's marker from the paradigmatic plan of language.

Key words: prefixal verbs, invariant meaning, senses, structural-semantic analysis, componental analysis, meaning “sense – technique” differential sema, Germanic and Roman verbal prefixes, semantic opposition.

Постановка проблеми. Активні процеси термінотворення у фахових терміносистемах гуманітарних наук супроводжуються значною варіативністю найменувань і зумовлюють необхідність стандартизації й кодифікації термінів сучасної англійської мови як мови, що продукує термінологічні одиниці. Методологічну основу даної статті складають принципи системності, єдності форми та змісту. Основними методами дослідження префіксальних дієслів є спосіб словотворення у структурному та семантичному вимірах, компонентний аналіз та аналіз словникових дефініцій. У статті застосовано метод «значення – смисл», який дозволив розмежувати декілька різнопланових компонентів інваріантного значення в системі мови та змінного компонента (смислу) в мовленні (С.О. Гурський, 1974).

Традиційно дослідники констатують лише типові смисли вживання дієслова, але не пояснюють і не розкривають закономірностей переходу від одного смислу вживання до іншого, тобто не показують самого механізму породження різних смислів дієслова. Теоретичне і практичне значення механізму утворення різних смислів префіксального дієслова полягає у виявленні семан-

тичного інваріанта та його ролі у виникненні кожного наступного смислу префіксального дієслова [1]. Розкриття чинників породження різних смислів префіксального дієслова лежить в його узагальнюючій природі, творчому поєднанні процесу мислення. Розкриття значення *дієслова* за допомогою контексту не дає бажаних результатів, оскільки в контекстах описуються лише численні позамовні поняття, тобто дієслово пояснюється через сполучуване з ним сусіднє слово. Логічно постає запитання щодо того, яке значення має префіксальне дієслово автономно, адже його функціонування в контексті є лише важливим показником його значення, а не самим значенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Префіксація – невід'ємна частина опису процесів словотворення та термінотворення сучасної англійської фахової мови. Упродовж довгого часу вона була предметом спеціальних досліджень (Е. Abbot (1966), Е. Кубрякова (1974), М. Полюжин, В. Каліущенко (1994), В. Пушкар (2002) Т. Сакал (2004)). Однак методологічні засади дослідження префіксальних дієслів у плані їх смислотворення, тотожностей та відмінностей потребують окремого дослідження.

Так, ще за слушним твердженням класика філологічної думки О. Потєбні, відбувається перехід від суб'єктивної інтерпретації контексту до розпізнавання чинної, тобто породжувальної, моделі значення дієслова [5]. Можливість утворення різних кількісно-якісних комбінацій одних сем та нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність дієслова, а постійне й одночасне функціонування усіх сем інваріантного значення обмежує можливості різних його смислів.

Постановка завдання. Вважаємо, що процес, так би мовити, породження різних смислів у функціонуванні – це своєрідне тиражування семантичного інваріанта у вигляді реалізації конкретних варіантів. Щоб пізнати і розкрити зв'язки між семантичним інваріантом і змінними смислами дієслова, необхідно виходити з позиції адресанта, тобто творця породження тексту. Оскільки у дієслові уже закладене саме породження нових смислів, то дослідникові необхідно, по-перше, констатувати відмінності цих смислів, по-друге, відтворити уявну послідовність мінливої картини константних та варіативних компонентів у семантиці досліджуваного префіксального дієслова. Саме розв'язання таких ключових методологічних завдань вбачаємо у викладі цієї статті.

Виклад основного матеріалу. На наше переконання, кожне дієслово разом із значенням має смисл, під яким розуміємо виокремлення з цього значення семантико-диференційних ознак, які пов'язані з конкретною ситуацією мовлення. Мета дослідження полягає у тому, щоб за допомогою методики «значення – смисл» виокремити основний елемент, спільний для усіх випадків вживання дієслова. Цю узагальнену частину дієслова називаємо, погоджуючись із С. Гурським, *інваріантним значенням* слова у мові, що складається з набору елементарних *смислів – сем*, які виконують функції семантичних диференційних ознак [8]. Традиційне протиставлення різних смислових понять на основі тотожної диференційної ознаки, й справді, виявляє у кожному вживанні слова лише різні ознаки, а звідси і виникають різні смисли дієслова. Кожна наступна включена у структуру префіксального дієслова одиниця має принаймні один відмінний компонент, який використовується для послідовної диференціації смислів. З огляду на це ми поділяємо думку дослідників, що породження різних смислів як мовний механізм відбувається залежно від зміни *семантичної опозиції* понять, що протиставляються, і від зміни *диференційних ознак*. Відносна незмінність семантико-диференційної ознаки забезпечує однозначність розуміння послідовно

різних смислів як названих елементів інших систем, маркованих ознакою структури [2].

На наш погляд, дієслівний префікс – це препозитивна спільна службова частина низки слів, що виконує словотвірну функцію в одному з активів деривації, змінює свою смислову структуру в процесі мовного розвитку та бере участь у формуванні ономазіологічних категорій. За твердженням М.М. Полюжина, існують *префіксальні утворення* та *префіксальні деривати*. Характеристика основ префіксальних дієслів не буде повною без вивчення всіх дериваційно виокремлених префіксів, які входять у різні структури [4, р. 3–15].

Отже, префіксальне утворення розглядаємо як словотвірну структуру з префіксом, який приєднався в будь-якому акті деривації, наприклад: *to recompense* – *компенсувати, відшкодувати*, *to reappear* – *виникати, відроджуватися*, *to overcool* – *різко сповільнювати темп розвитку* ← *to overcool* – *переохолоджувати* ← *over-* + *to cool*; *to submerge* – *обтяжувати боргами* ← *to submerge* – *номопляти* ← *sub-* + *to merge*; *to mismanage* + *mis-* + *to manage*; *to denationalize* + ← *de-* + *to nationalize*; *to overspend* + ← *over-* + *to spend* [12].

На відміну від префіксального утворення префіксальний дериват містить префікс, який приєднався в останньому дериваційному акті, наприклад: *to overbuy* ← *over-* + *to buy*; *to outproduce* ← *out-* + *to produce*; *to prefabricate* ← *pre-* + *to fabricate* тощо.

У сучасній англомовній гуманітарній терміносистемі виявляємо численні префіксальні дієслова, зокрема і з такими германськими дієслівними префіксами: *be-*, *fore-*, *mis-*, *out-*, *over-*, *un-*, *under-*, *up-*, які виражають спеціальні поняття різних гуманітарних знань, наприклад: *to untie* – *дозволяти приватній компанії конкурувати з державними підприємствами*, *to overconsume* – *споживати дуже багато*, *to unfreeze* – *розморозжувати*, *to overbook* – *продавати більше квитків*, *to outshop* – *робити покупки за межами місця проживання*, *to underpack* – *погано пакувати* [11].

Так, більшість аналізованих англійських префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами → ми відносимо до *префіксальних дериватів*, які утворилися за словотвірними префіксальними моделями для позначення спеціальних понять гуманітарної сфери. Зауважимо, що середніми показниками продуктивності характеризуються такі моделі: *over-* + SV → SV^{pr} (*to overload* – *перевантажувати, переобтяжувати*, *to overpraise* – *перехвалювати, to*

overtax – переобтяжувати податками, *to overrate*, *to overmortgage*), *out-* + SV → SV^{pr} (*to outvalue*, *to outwork*), *mis-* + SV → SV^{pr} (*to misestimate*, *to misdeliver*), *under-* + SV → SV^{pr} (*to underfund*, *to underestimate*), *un-* + SV → SV^{pr} (*to unroot*, *to unpack*, *to unstock*) [10]. Перелічені префікси також є продуктивними у творенні як загально-вживаної, так і термінологічної лексики. Ми погоджуємось, що використання продуктивних моделей для творення англійських префіксальних дієслів у функції спеціальних термінів зумовлює їх структурно-семантичну визначеність, простоту сприйняття та комунікативну релевантність [3].

Аналізовані префіксальні дієслова з германськими дієслівними префіксами представлені як гібридними, так і негібридними структурними типами в сучасній англійській гуманітарній термінології: *to misbill* – виставляти неправильний рахунок, *to underprovide* – надавати недостатній капітал, *to upvalue* – підвищувати вартість.

Результати аналізу засвідчили, що основи англійських префіксальних дієслів з германськими дієслівними префіксами є компонентами словотвірних ланцюжків, а вихідні ланки репрезентовані дієсловами та іменниками різних семантичних класів. На думку дослідників, така різноманітність семантики вихідних ланок є свідченням багатогранності англійської гуманітарної термінології [6]. Відібраний для аналізу емпіричний матеріал дав підстави вважати, що серед виявлених вихідних ланок словотвірних ланцюжків домінують дієслова зі значенням загальної дії, руху, які позначають оцінку, предмет, операції, мають абстрактне значення, наприклад: *to pay* – платити → *to underpay* – недоплачувати; *to draw* – тягнути → *to draw* – знімати гроші з рахунку → *to overdraw* – перевищувати залишок рахунку в банку; *to purchase* – купувати → *to overpurchase* – купувати надмірну кількість [12].

Провівши аналіз емпіричного матеріалу, можемо констатувати, що у сучасній англійській гуманітарній терміносистемі виявлена також значна кількість префіксальних дієслів з романськими префіксами, наприклад, *circum-*, *co-* (*col-*, *com-*, *con-*, *cor-*), *counter-*, *de-*, *dis-*, *em/en-*, *inter-*, *pre-*, *re-*, *retro-*, *sub-*, *super-*, *trans*, які позначають спеціальні поняття гуманітарної сфери (*to reallocate* – перерозподіляти (ресурси), *to disaggregate* – збільшувати (показники)), (*to relend* – позичати гроші, одержані в борг, *to cofinance* – брати участь у фінансуванні), (*to countercheck* – перевіряти іншим незалежним контролем, *to dehire* – звільняти з посади), (*to counteradvertise* – рекламувати товар у відпо-

відь на рекламу конкурента, *to preprice* – маркувати ціни) [11].

Отримані дані засвідчують, що середні та високі показники продуктивності характерні для таких моделей префіксальних дієслів, як *re-* + SV → SV^{pr} (*to remarket*, *to reoperate*), *de-* + SV → SV^{pr} (*to devalue*, *to destabilize*), *dis-* + SV → SV^{pr} (*to disorganize*, *to disemploy*), *co-* + SV → SV^{pr} (*to co-own*, *to cochair*), *pre-* + SV → SV^{pr} (*to preenter*, *to precalculate*), *inter-* + SV → SV^{pr} (*to intermediate*, *to interchange*), *em-/en-* + SN → SV^{pr} (*to empower*, *to entrain*) [12].

Однак романські дієслівні префікси прагнуть до комбінування з генетично спорідненими одиницями латинського й французького походження: *to remonetize* – відновлювати металевий стандарт, *to debureaucratize* – переборювати бюрократизм, *to renegotiate* – переглядати умови контракту; *to retrofit* – модернізувати, *to coproduce* – виробляти сумісно [11]. Додамо, що для основ префіксальних дієслів з романськими дієслівними префіксами характерне так зване *live розширення*, тобто романські дієслівні префікси не є термінальними префіксами, які можуть поєднуватися з іншими генетично спорідненими префіксальними морфемами, утворюючи префіксальні дієслова структурного типу (*pr* + SV^{pr(m)}_{bor}) та *pr* + SV^{pr+su(m)}_{bor}: *to prerefund*, *to rediscount*, *to disincorporate*) [11].

На слушну думку дослідників, англійські префіксальні дієслова з романськими дієслівними префіксами мають непохідну умовно або дефектно членовану структуру (термін О.С. Кубрякової), яка є результатом дериваційного спрощення внаслідок таких процесів: а) втрати романськими дієслівними префіксами семантики, характерної для мови-джерела; б) розходження семантики вихідного кореневого слова та його префіксального дієслівного деривата; в) незакріплення цього вихідного слова як самостійної одиниці або афікса як словотвірного засобу (префікса *ad-* та його аломорфів [7], про що свідчить такий ілюстрований матеріал: *ac-*, *af-*, *al-*, *an-*, *ap-*, *ar-*, *as-*, *at-*; *e-/ex-*; *im-/in-*; *sur-*), наприклад: *to as-sign* – розподіляти, *асигнувати*, *to inter-vene* – виступати посередником, *to trans-port* – транспортувати, *to sub-sist* – утримувати, *to contradict* – суперечити, *to super-vise* – контролювати, *to in-sure* – страхувати, *to re-mit* – переказувати (гроші). Переконливим є твердження, що більшість основ дієслів з префіксами *contra-*, *circum-*, *sub-*, *super-*, *trans-* характеризуються умовним або дефектним членуванням (*to contra-vene*, *to circum-vent*, *to sub-stitute*, *to trans-act*). Це свід-

чить про зменшення ролі згаданих словотвірних засобів у дієслівному слово- та термінотворенні сучасної англійської мови.

Із проведеного аналізу напрошується попередній висновок про те, що префіксальні дієслова з германськими дієслівними префіксами *be-, fore-, mis-, out-, over-, un-, under-, up-* та романськими дієслівними префіксами *circum-, co-, contra-, de-, dis-, em-/en-, inter-, pre-, re-, retro-, sub-, super-, trans-* як високопродуктивні використовуються для позначення та творення спеціальних понять різних сфер гуманітарних наук.

Однак хочемо зосередити увагу читача на тому, що у сучасній англійській гуманітарній термінології спостерігається тенденція до зменшення ролі романських і зростання питомої ваги германських дієслівних префіксів. Свідченням цього є виявлені непохідні основи дієслів з романськими дієслівними префіксами, що характеризуються умовним або дефектним членуванням. Спрощення словотвірної структури похідних основ префіксальних дієслів з романськими дієслівними префіксами є результатом втрати ними (найчастіше префіксами *contra-, circum-, sub-, super-, trans-*) можливості маркувати дериваційний процес у семантичному та структурному аспекті.

Отже, отримані дані засвідчують, що високі та середні показники продуктивності демонструють такі моделі: *over- + SV → SV^{pr}*, *under- + SV → SV^{pr}*, *mis- + SV → SV^{pr}*, *out- + SV → SV^{pr}*, *un- + SV → SV^{pr}*, *co- + SV → SV^{pr}*, *re- + SV → SV^{pr}*, *pre- + SV → SV^{pr}*, *em-/en- + SN → SV^{pr}*, *de- + SV → SV^{pr}*, *dis- + SV → SV^{pr}*, *inter- + SV → SV^{pr}* [10].

Ми поділяємо авторитетну думку дослідників, що словотвірні потенції основ гуманітарних термінів визначаються їх семантичною та словотвірною структурою, характером і походженням словотвірних компонентів, наявністю відповідних лексичних і семантичних ніш у терміносистемі, низкою

словотвірних засобів конкретної мови та загально-мовними словотвірними тенденціями [9].

Отже, можемо підсумувати, що лише романські дієслівні префікси демонструють нетермінний характер, комбінуючись з генетично спорідненими префіксами та утворюючи похідні основи дієслів з двома префіксальними морфемами. Префіксальні дієслова з префіксами германського походження продемонстрували високий словотвірний потенціал поповнення сучасної англійської гуманітарної терміносистеми.

Висновки. Основними задіяними методами для дослідження префіксальних дієслів є спосіб словотворення у структурному та семантичному вимірах, компонентний аналіз та кількісні характеристики. У статті використано методу «значення – смисл», яка дозволяє розмежувати декілька різнопланових компонентів інваріантного значення в системі мови та змінного компонента (смыслу) в мовленні. Розкриття чинників породження різних смислів префіксального дієслова полягає в узагальнюючій природі префікса та дієслова, їх творчому поєднанні у процесі мислення. Можливість утворення різних кількісно-якісних комбінацій одних сем та нейтралізація інших збільшує смислотвірну потужність префіксального дієслова.

Перспективний напрям подальших досліджень вбачаємо в комплексному вивченні префіксальних термінів сфери гуманітарних наук шляхом поєднання словотвірного аналізу й синтезу. Актуальним є установлення концептуальних структур, що визначають специфіку словотвірних процесів в англійських термінологічних системах, а також порівняння ресурсів і засобів термінотворення в інших германських мовах. Запропонована методика сприятиме всебічному дослідженню лінгвокультурологічних та лінгвопрагматичних аспектів інших фахових мов у різних національних варіантах сучасної англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алефиренко Н.Ф. Семантическая и смысловая структура языковых единиц. *Семасиологические аспекты значения* : сб. науч. трудов. Волгоград, 1995. С. 83–95.
2. Зернова В.К., Костенко В.Г., Пушкар В.І. До проблеми формування та сприйняття схеми словотвірних процесів англійської субмови науки. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 2001. С. 66–68.
3. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения. Москва, 1997. 560 с.
4. Полюжин М.М. Сучасні парадигми лінгвістичних досліджень. *Проблеми романо-германської філології* : зб. наук. пр. Ужгород, 1988. С. 3–15.
5. Потєбня А.А. Мысль и язык. Москва, 1989. 380 с.
6. Пушкар В.І. Архітектура твірних та похідних основ англійських префіксальних дієслів. Проблеми мови, мовленнєвої діяльності та викладання іноземних мов. *Вісник Харківського університету*. Харків : Константа, 1998. №406. С. 164–169.
7. Тропина И.И. Семантическая деривация. Мультипарадигмальные исследования : монография. Херсон, 2003. 336 с.

8. Goursky S. *The Idiomatic Heart of the English Language*. Lviv, 1975. 179 p.
9. Frege G. *Über Sinn und Bedeutung*. *Zeitschrift für Philosophie Kritik*. Verlag Enzyklopadie. Berlin, 1891. 162 p.
10. Roget's International Thesaurus / rev. by R.L. Chapman. 4th ed. New York, London Glasgow : Harper Collins Publ, 1991. 1317 p.
11. *Scribner Dictionary* by William D Halsey (editorial director). California : Macmillan & Publishing Company/ Mission Hills, 1986. 1190 p.
12. *Webster's New Explorer Dictionary & Thesaurus*. Springfield / ed. by Merriam Webster. New York : Federal Street Press , 1964. 2230 p.

УДК 81'373.612:811.11

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.12>

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНА МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

METHODOLOGY OF MOBILE COMMUNICATION TERM RESEARCH

Дудок Х.Р.,

orcid.org/0000-0003-3250-090X

*аспірант кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Стаття присвячена трактуванню лексики як системи з позиції методики «значення – смисл» з метою пошуку об'єктивних методів фіксації та вимірювання семантичних зв'язків між словами-термінами, щоб інвентаризувати лексичні мікросистеми. У нашому розумінні слово-термін володіє у системі мови інваріантним значенням та виступає семантичним диференціалом щодо інших значень у парадигматиці. У синтагматичній площині воно набуває нових властивостей, вирізняючи назване поняття з-поміж тотожних понять класу, тобто набуває конкретного смислу як системонабута властивість, якої компонент не мав поза системою. Застосування методики «значення – смисл» є спробою відмежувати стабільні інваріантні компоненти у системі мови від змінних екстралінгвістичних понять, які позначаються інваріантним значенням. Запропоновано розглядати стабільні компоненти у різних планах та відносити константні компоненти до плану семантичної системи мови, а змінні (контекстуальні) – до синтагматичного плану мовлення як системотвірні властивості. Низку стабільних компонентів, пов'язаних одним звуковим комплексом, визначаємо як інваріантне значення слова у парадигматичному плані системи мови, а кожне послідовне сполучення інваріантних компонентів зі змінними трактуємо як смисл слова в синтагматичному плані. Семантичні змісти слова у комунікативному плані відрізняються між собою наявністю (відсутністю) додаткової ознаки – семи, тому мають назву диференційних сем. Комунікативна релевантність цієї семи полягає у тому, що вона виявляється необхідною для вербальної комунікації. Саме двоплановий підхід дослідження семантики слова, який ґрунтується на методиці «значення – смисл», на нашу думку, дає можливість дослідникові виокремити і відмежувати стабільний семантичний компонент від послідовно змінних компонентів синтагматичного плану. Виокремлений інваріант слова із послідовно різних змістів його вживання об'єктивно визначає формально-семантичну тотожність в усіх синтаксичних сполученнях. Цей підхід об'єктивно показує, що різні смисли вживання того самого слова є породженням творчого процесу мислення.

Ключові слова: інваріантне значення, семантичний диференціал, синтагматичний план, парадигматичний план, методика «значення – смисл», стабільний семантичний компонент, процес породження смислу.

This article is about interpreting vocabulary as a system to find objective methods for fixing and measuring semantic links between words, primarily to inventory lexical microsystems. In our understanding, the word-term has an invariant value in the language system and acts as a semantic differential with respect to other values in paradigm. In the syntagmatic plane, it acquires new properties, differentiating the named concept from identical concepts of the class, that is, it acquires a specific meaning as a system-acquired property that the component did not have outside the system. The application of the value-to-meaning technique is an attempt to distinguish stable invariant components in the language system from the variables of extralinguistic concepts, which are denoted by the invariant value in each unit of actualization. It is suggested to consider stable components in different plans and attribute constants to the plan of the semantic system of language, and variables (contextual) to the syntagmatic plan of speech as system-forming properties. We define a series of stable components connected by a single sound complex as an invariant value of a word in the paradigmatic plane of the language system, and treat each consecutive combination of invariant components with variables as a sense of the word in a syntagmatic plane. The semantic meaning of a word in communicative terms differs from each other by the presence (absence) of an additional sign – sem, and therefore they are called the differential sem. The communicative relevance of this sem is that it is necessary for verbal communication. It is our two-pronged approach to the study of word semantics, which is based on the meaning - meaning methodology, which, in our opinion, enables the researcher to distinguish a stable semantic component from consistently variable components of the syntagmatic plan. The isolated invariant of a word from the sequentially different meanings of its usage objectively determines its formal-semantic identity in all syntactic combinations. This approach objectively shows that different meanings of using the same word are the "product" of the creative thought process.

Key words: invariant value, semantic differential, syntagmatic plan, paradigmatic plan, technique of “meaning – meaning”, stable semantic component, process of meaning generation.